

DUMITRU SOLOMON

TEATRELE, PIESELE, LEGILE.

Situația teatrului, fără a fi catastrofală precum aceea a economiei, nu este nicicum de invidiat. Valoarea subvențiilor de la buget coboară vertiginos, chiar dacă, în cifre absolute, ea pare să rămână aceeași. Noile prețuri, așa zis liberalizate (ce vină or fi avînd bieții liberali cărora li se împrumută numele - aproape glorios - pentru a se înnobila creșterea triumfală a prețurilor?), pun teatrele în imposibilitatea de a "negocia" cu fabricile de scînduri, cu fabricile de hîrtie, cu țesătoriile, cu tipografiile, cu hotelurile, cu CFR-ul, ba chiar și cu autorii. Vom avea iarăși inflație de spectacole în două personaje, cu o pînză

aproximativ vopsită ca decor și cu drepturi de autor neplătite ani de zile dramaturgilor? Asta pe de o parte.

*Pe de altă parte, nici subvenția asta, cât o fi ea de oxigen pentru corpul teatral, n-ar putea întreține viața un organism care nu vrea să trăiască, n-ar putea învia morți. Subvertind teatre care nu vor (grevă nedecarată?) sau nu pot (epuizare profesională?) să mai lucreze, care-și plătesc salariul doar ca să se lamenteze pe marginea degringoladei, înseamnă a pompa oxigen în cadavre. Se plîng unii directori că nu mai au actori. Să-i cumpere! Să-i împrumute! Sînt destui care stau degeaba și ar dori să lucreze. S-au înființat cîteva teatre noi, care, deși particulare, mai sug din biberonul bugetului, dar care încă n-au produs nimic notabil. Cel mult au încercat să pună pe picioare niscaiva spectacole străvechi, sleite, neîn stare să justifice pensia culturală pe care o primesc autorii lor. Acum, cînd putem juca orice, pînă și piesele total neinteresante ale scriitorilor europeni contemporani (dacă n-ai văzut, vedeți **Mlaștina**), ne încurcăm în tot felul de piedici pe care, cele mai multe, ni le punem noi înșine.*

În stradă, chiar în stradă, dar nu în manifestații organizate, se găsesc dramaturgii români. Mulți, puțini, aflați la cota valorică a literaturii noastre, cum spun criticii de teatru, sau sub această cotă, cum spun criticii literari, el există totuși. Au sertarele goale? Nu știm. Nimeni n-a încercat să le scotocească prin sertare. Dar există încă destule piese ne jucate, jucate prost, jucate incomplet, deformat, cenzurat, dar și piese care au fost jucate bine și care pot fi jucate la fel de bine și acum. De ce o piesă scrisă în urmă cu aproape treizeci de ani de Vaclav Havel se poate juca în cîteva teatre, iar Există nervi a lui Marin Sorescu, nu? De ce o piesă mai veche a lui Schisgal, și nu o piesă mai nouă a lui Vișniec sau a lui Horia Gârbea? Nu cred că absolut toată dramaturgia românească din ultimele decenii este perimată, demonetizată, atrofiată, prin, să zicem, prezența unor aluzii sau trimiteri la anumite realități. Regizorii au declarat că s-a sfîrșit cu teatrul metaforic, alegoric, aluziv, că ne trebuie un teatru direct (a se reciti interviurile date revistei noastre, precum și altor publicații). Iată însă că nu s-a sfîrșit. Spectacolele lor (ca și ale altor regizori) sînt pline de aluzii la actualitatea noastră imediată, uneori cu adaosuri (posibile?, imposibile?) de text: Cine are nevoie de teatru, Păsările, Merlin, Vărul Shakespeare, Ubu rex etc. Publicul reacționează la aluzii la fel ca înainte de prăbușirea dictaturii. Este bine sau este rău? A dispărut teatrul metaforic? Dar cu cît este oare mai metaforică piesa Iona a lui Marin Sorescu decît Merlin a lui Tankred Dorst? Cu cît este mai alegorică Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă de Horia Lovinescu decît Păsările de Aristofan, Ubu rege de Jarry sau Un joc al visului de Strindberg?

A juca dramaturgie românească nu înseamnă a juca prioritar dramaturgie românească sau a stabili (absurd!) un procentaj obligatoriu. Mi se pare cît se poate de firesc refuzul lui Andrei Șerban, directorul Teatrului Național din București, de a accepta o lege care ar stipula obligativitatea unui repertoriu constituit 50% din piese românești. Nu poți sili un teatru să introducă piese în repertoriu pe alte criterii decît acelea ale valorii și/sau ale rentabilității. Nici Ministerul Culturii nu poate să impună teatrelor dramaturgia națională; s-ar ajunge la vechiul sistem practicat de Consiliul Culturii și Educației Socialiste. Așadar, inutil domnul P. Everac îl trage la răspundere pe domnul A. Pleșu că teatrele nu joacă piesele românești (recte piesele domniei-sale, care, în treacăt fie spus, au fost cît se poate de jucate în vechiul regim, sub protecția unei reguli procentuale și a unei Direcții a teatrelor teribil de părtinitoare). Dacă teatrele nu vor să joace piesele domnului Everac (sau ale altora, inclusiv ale mele), nimeni nu le poate obliga. Ministerul Culturii poate doar încuraja, prin subvenții, valorificarea literaturii dramatice românești. Personal m-aș simți chiar ofensat dacă ministrul Andrei Pleșu ori altcineva din subordinea domniei-sale ar da dispoziții unui teatru să-mi joace o piesă. Mi se pare înțeleaptă, în acest sens, soluția pe care și-a propus-o Victor Ernest Mașek, directorul Teatrului "Noțtara", de a alege între două piese relativ egale în valoare pe cea românească. Este o opțiune care, dacă ar contamina și pe alți directori de teatru, ar face dreptate dramaturgiei românești fără a se folosi biciul legii. Dacă teatrele sînt chemate să-și demonstreze potența și valoarea, de ce dramaturgia n-ar răspunde aceleiași chemări?